

Nr 101

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anskaffning av en ny statsisbrytare.

(1:a avd.)

I propositionen nr 144 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 18 mars 1955, föreslagit riksdagen att dels till Anskaffning av en ny statsisbrytare å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 5 500 000 kronor, dels ock till Anskaffning av en ny statsisbrytare å riksstaten för budgetåret 1955/56 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor.

Sedan 1954 års riksdag fattat principbeslut om anskaffande av en ny statsisbrytare och anvisat medel för projektering av densamma, har under hösten 1954 övervägts hur anskaffandet lämpligen skulle ske. Marinförvaltningen, som omhänderhar isbrytarmaterielen, kunde på grund av otillräckliga personella resurser ej åta sig projekteringsarbetet. Däremot visade det sig möjligt för ett svenskt varv att svara för denna uppgift. Marinförvaltningen framlade i oktober 1954 förslag att projekteringsarbetet skulle anförtros det svenska varvet. Ungefär samtidigt upplystes emellertid från ett finskt företag, Wärtsilä-koncernen AB, att koncernen kunde åta sig att bygga en isbrytare med leverans inom ca 3 år. Detta är åtskilligt kortare tid än man förut räknat med. Koncernen har under senare år byggt ett flertal större isbrytare, bl. a. isbrytaren Voima för finska statens räkning, och vidare levererat flera isbrytare till ryska staten.

Marinförvaltningen tog kontakt med koncernen och preliminära förhandlingar ägde under hösten rum om fartygstyp, utrustning, pris, leveranstid m. m. Resultatet av dessa överläggningar innebar i huvudsak följande. Koncernen kunde projektera och bygga en isbrytare av i stort sett samma typ som Voima. Fartyget får ett displacement av 4 900 ton. Framdrivningsmaskineriet är dieselelektriskt med fyra propellrar, två i för och två i akter. Största längd och bredd är 83,22 resp. 19,40 meter samt djupgående 6,60 meter. Framdrivningsmaskineriet, det dieselelektriska maskineriet för kraftförsörjningen och viss annan speciell utrustning för isbrytaren bör beställas i Sverige. Under förutsättning av beställning omkring årsskiftet 1954/55 kan isbrytaren levereras i slutet av år 1957. Priset för fartyget, exklusive den i Sverige beställda utrustningen, blir 27 670 000 kronor; nämnda belopp kan komma att något jämkas beroende på ändringar och modifikationer i förhållande till föreliggande erbjudande från koncernen; bortsett härifrån är

priset fast, på vilket sålunda inga indexreglerade eller liknande tillägg skall utgå. Likviden till koncernen är avsedd att fullgöras på sådant sätt att den i sin helhet kommer att avräknas mot vissa under åren 1957—1959 förfallande finska räntebetalningar och annuiteter, avseende den finska statskulden till Sverige.

Vid övervägande av det finska erbjudandet har departementschefen ansett följande omständigheter särskilt böra beaktas. Wärtsilä-koncernen intar bland nordiska skeppsvarv så till vida en särställning som det i fråga om isbrytarbyggen besitter en omfattande och djupgående erfarenhet. En av marinförvaltningen verkställd besiktning av isbrytaren Voima har också givit vid handen, att fartygstypen är lämplig, ävensom att driftserfarenheterna är fullt tillfredsställande. Vidare kan det finska varvet leverera isbrytaren betydligt snabbare än om fartyget byggts i Sverige; i det senare fallet torde leverans kunna ske först flera år senare. Slutligen innebär betalnings sättet en lämplig form för att reglera finska betalningar, avseende statsskulden till Sverige. Jämväl ur handelspolitiska synpunkter synes det avsedda arrangemanget vara fördelaktigt.

Departementschefen har ansett de nu nämnda förhållandena tala för en beställning i Finland. För att hålla möjligheten till leverans från Wärtsilä-koncernen öppen var det emellertid erforderligt att en preliminär beställning utlades strax efter det att de förberedande förhandlingarna slutförts. I detta läge ansåg departementschefen det motiverat att från svensk sida en villkorlig beställning lämnades, avgiven med förbehåll för riksdagens prövning av ärendet i samband med att anslagsfrågan förelägges riksdagen. Att departementschefen ansåg sig kunna tillstyrka ifrågavarande åtgärd får givetvis också ses mot bakgrunden av att riksdagen fattat principbeslut om anskaffande av isbrytaren.

Marinförvaltningen har gjort framställning om de åtgärder som erfordras för att fullfölja beställningen. I detta sammanhang anmäler departementschefen frågan om anslagsbehovet; till övriga av marinförvaltningen gjorda yrkanden — med undantag av personalfrågan, som handlägges av chefen för försvarsdepartementet — torde, framhåller departementschefen, ställning få tagas sedan riksdagens beslut i ärendet föreligger.

Totalkostnaden för isbrytaren kan enligt marinförvaltningen beräknas till 42 milj. kronor. Kommerskollegium uppgav visserligen hösten 1952 att en ny statsisbrytare uppskattningsvis kunde dra en kostnad av ca 30 milj. kronor. Härvid förklarade dock kommerskollegium att någon exakt kostnadsberäkning ej var möjlig. Vidare bör framhållas att den nu tilltänkta isbrytaren har något kraftigare dimensioner och effekt (4 900 ton, 10 500 hästkrafter) än den större av de nuvarande svenska havsisbrytarna, Ymer (4 300 ton, 8 100 hästkrafter), den typ, som kommerskollegium 1952 torde ha haft i tankarna. Anledningen till att man nu är inriktad på en större fartygstyp är den, att större isbrytarfartyg erfordras i samma mån som handelsflottan övergår till allt större fartygsenheter. Den finska isbrytaren Voima beräknas kunna assistera lastfartyg upp till 10 000 dödsviktston och tankfartyg upp

till 16 000 dödviktston. Byggnadskostnaderna för en isbrytare av den storlek, som nu avses, blir självfallet högre än för en ny isbrytare av Ymers typ. Vid den granskning av kostnadsberäkningarna för den nya isbrytaren som verkställt har ingenting framkommit som tyder på annat än att det nu aktuella priset av 42 milj. kronor får anses skäligt för ett specialfartyg av denna typ.

På anförda skäl finner departementschefen alltså att den angivna totalkostnaden bör godtagas. Såsom marinförvaltningen föreslagit bör inom ramen för ett totalbelopp om 42 milj. kronor jämkning kunna ske mellan kostnaden för Wärtsilä-koncernens arbete och kostnaderna i övrigt. Redan nu kan förutses att priset till koncernen kommer att bli av storleksordningen 27 950 000 kronor, medan återstoden, ca 14 050 000 kronor, avser marinförvaltningens utgifter. Mot en sådan fördelning har departementschefen ingen erinran. Marinförvaltningen har begärt att för budgetåret 1954/55 anvisas ett belopp av 5 500 000 kronor och för budgetåret 1955/56 ett belopp av 2 500 000 kronor. Mot dessa belopp har departementschefen ej någon erinran. Departementschefen föreslår därför att ifrågavarande medel anvisas under tionde huvudtiteln med den av marinförvaltningen angivna uppdelningen på tilläggsstat för innevarande budgetår samt på riksstaten för budgetåret 1955/56 i form av reservationsanslag under rubriken Anskaffning av en ny statsisbrytare. Vad gäller frågan om avräkning av likviden för fartyget mot vissa betalningar, avseende den finska statsskulden till Sverige, har preliminärt träffats överenskommelse med finska regeringen. Avsikten är att bekräfta denna överenskommelse genom skriftväxling mellan regeringarna.

Utskottet. Med erinran om att utskottet redan år 1947 uttalat önskvärdenheten av att vår isbrytarberedskap förstärktes, framhöll utskottet i sitt av föregående års riksdag godkända utlåtande nr 10 angelägenheten av att åtgärder vidtogos för att anskaffa en ersättare för statsisbrytaren Atle. Utskottet tillstyrkte, att ytterligare ett statens isbrytarfartyg anskaffades och att medel anvisades till bestridande av kostnaderna för projektering av fartygsbygget. Riksdagen har således redan fattat principbeslut i ärendet.

Mot den nu föreslagna fartygstypen liksom i fråga om utrustningen m. m. synes utskottet icke något vara att erinra. Enligt departementschefens förslag skall fartyget byggas av det finska företaget Wärtsilä-koncernen AB. Utskottet finner, att goda skäl anförts härför och tillstyrker alltså förslaget. Totalkostnaden för isbrytaren har beräknats till 42 miljoner kronor, varav ca 14,05 miljoner avse marinförvaltningens utgifter. Med hänsyn till vad i ärendet upplysts, finner utskottet de till grund härför liggande beräkningarna böra godtagas. Beträffande det aktuella medelsbehovet vill utskottet biträda Kungl. Maj:ts förslag att för ändamålet anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår 5,5 miljoner kronor och för nästa budgetår 2,5 miljoner kronor.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,
att riksdagen må

Statsutskottets utlåtande nr 101 år 1955

a) till *Anskaffning av en ny statsisbrytare* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 5 500 000 kronor;

b) till *Anskaffning av en ny statsisbrytare* för budgetåret 1955/56 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor.

Stockholm den 26 april 1955

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 102.